

Beknopte historie van de Haagse Vogeltuinen

André van der Laan

Het is zeker verantwoord om iets uitvoeriger aandacht te besteden aan de omstandigheden die zich voordoen rondom de inrichting van de eerste vogeltuin aan de Laan van Poot in Den Haag en wel om de navolgende redenen:

- de gebeurtenis was uniek
- de beweegredenen, te ondernemen stappen - zowel officieel als in de uitvoering - en in feite de gehele sfeer waarin alles zich afspeelde, verdienen vastlegging, niet alleen vanwege de verschillen (zestig jaar geleden), maar ook door de gelijkheid in idealisme;
- de eerste tuin, 'De Haagse Vogeltuin', is een lange reeks van jaren de enige gebleven;
- de bronnen, waaruit de gegevens worden geput, zijn voor de meeste lezers onbereikbaar;
- de Vogeltuin heeft tot 1946 onder beheer gestaan van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) (in dat jaar werd het beheer overgedragen aan de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken (VB). Zowel de voorbereiding als de inrichting vond plaats in hechte samenwerking met vogelbeschermers, die een vooraanstaande rol hebben gespeeld in de eerdergenoemde vereniging. Een blijk dus van een hechte band tussen beide groepen.

Wat de bronnen betreft blijkt de vermelding beperkt tot vier soorten informatie:

1. Het in 1939 verschenen boekje 'De Haagse Vogeltuin'; een bundel schetsen onder redactie van P. Meyburg en dr. A. Schierbeek, uitgegeven ter gelegenheid van het 12½-jarig bestaan van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage en Omstreken (AVN) omvang 66 pagina's (niet in de handel). Dit fraaie boekje, voorzien van vele foto's, tekeningen en zelfs reproducties van handschriften werd, ter beschikking gesteld van de leden van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) in een tijd dat de minimum-contributie f 1,- per jaar bedroeg. Naast bijdragen van de beide redacteurs bevat het artikelen van dr. N. Tinbergen en P. Zalverder, de beheerder van het eerste vogelasiel in Den Haag;
2. De uitvoerige jaarverslagen van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN);
3. De aanmerkelijk beknoptere jaarverslagen van de Vereniging voor Vogelbescherming voor 's-Gravenhage en Omstreken (VB). Helaas bevatten deze jaarverslagen slechts summiere gegevens over de totstandkoming van de latere vogeltuinen;
4. Het niet volledig op te roepen geheugen van de auteur.

In het hierna volgende wordt een aantal gedeelten uit de genoemde publikaties overgenomen.

Het eerste jaarverslag van de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) van 1926/27 vermeldt dat er

twee aanleidingen waren om tot oprichting van de vereniging - 25 september 1926 - over te gaan: een adres aan Burgemeester en Wethouders van Den Haag om het 'Wapendal' als botanisch reservaat te behouden en een verzoek aan Burgemeester en Wethouders om medewerking voor de inrichting van een vogeltuin; voor de vogeltuin stelt de gemeente een bedrag van f 500,- ter beschikking.

In het tweede verslag wordt melding gemaakt van het ontwerp voor de tuin van de heer G.J. Tijmstra. De aanleg vindt plaats met behulp van leerlingen van HBS-sen en Gymnasia: 'werkelijk is een dorado voor de vogels ontstaan'. Melding wordt gedaan van de bouw van een ruïne van 5.60 m hoog, voorzien van nestholten, een grote drinkbak, nestkasten van de Vereniging voor Vogelbescherming, zeven houtmijten. Het aantal broedvogels breidde zich niet onbelangrijk uit.

Het derde jaarverslag meldt dat door de droge zomer van 1929 veel nieuwe aanplant sneuvelde. Dr. N. Tinbergen beschrijft in een artikel in 'Het Haagsche Volk' van 11 juni 1929 een reeks van waarnemingen in dit mooie, ruige terreintje en constateert dat hier meer soorten broeden dan een oppervlakkige waarnemer wel zou vermoeden. Niet alleen in dit jaarverslag maar in vrijwel alle volgende wordt gewezen op de kattenplaag: betere af-rastering is geboden.

Het vierde jaarverslag bevat de melding van een paartje Steenuilen in de ruïne.

In 1931 (vijfde jaarverslag) lezen wij dat de vogelstand aanzienlijk is en dat de Meidoorns zich flink ontwikkelen (dit duidt op een relatie).

In het jaar 1932 (zesde en zevende jaarverslag) vestigde zich bovenin de ruïne een mannetjeskerkuil; er werden 13 broedsoorten waargenomen (waaronder de Boerenzwaluw). De Kerkuil slaagde er in 1933 in een vrouwtje te lokken, maar ze werden de tuin ontrouw en brachten drie jongen groot in een luchtkoker van het nabijgelegen restaurant in de Bosjes van Poot. Het aantal broedsoorten neemt een sprong tot twintig en in 1936 bereikte het aantal nesten het getal 93. In en rondom dit jaar bedroeg het aantal uitgevlogen jongen ± 250 .

In de resultaten trad reeds een grote mate van stabiliteit op en tegelijkertijd deden zich minder opvallende ontwikkelingen voor, waardoor de rapportage beperkt kan blijven. Medio 1941 overleed de bekende heer B. Nieuwenhuis, met recht genoemd de spil van de Vogeltuin. Van zijn zeer fraaie en uitvoerige jaarverslagen, voorzien van vele tekeningen, foto's en tabellen, zijn helaas de meeste zoekgeraakt.

In 1941 en 1942 werd de tuin gebruikt voor ondergrondse opslag van wapens voor de illegaliteit. Duitse militairen die tegen Kerstmis kerstbomen rooiden en duiven schoten, liepen er zelfs over. Op ons verzoek heeft een commandant hen ter verantwoording geroepen.

Een zwarte periode, ook voor de Vogeltuin, vormden vooral de jaren 1943 en 1944, waarin de bezetters een deel van de tuin vernielden. In 1945 werden een brede rij ruiters van prikkeldraad en enige landmijnen door krijgsgewangen opgeruimd; de afrastering die grotendeels gesloopt was, werd hersteld en in 1946 kon weer een normaal beheer worden gevoerd. Door de vernieling bleef echter het broedresultaat ver beneden de maat.

In het kader van de hechte samenwerking tussen de Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) en de Haagse Vogelbescherming vond in 1946 de overdracht van het beheer van de tuin plaats aan Vogelbescherming. De summiere verslaglegging in die tijd brengt geen informatie over de motieven. Voor de hand ligt dat dit beheer beter paste in de doelstelling van Vogelbescherming. Daarnaast verluide dat deze vereniging de geboden impuls heel wel kon gebruiken. De Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) bleef daarna een deel van de kosten dekken.

Voor een korte beschrijving van hetgeen na 1946 plaatsvond wordt thans gebruik gemaakt van de jaarverslagen van de Vereniging voor Vogelbescherming voor 's-Gravenhage en Omstreken.

In 'Wapendal' broeden een dozijn vogelsoorten, waaronder de Grote Bonte Specht.
Foto: Henk Harmsen.

Reeds in 1945/1946 werden besprekingen gevoerd om het aantal vogeltuinen uit te breiden, onder meer door het aanleggen van een vogeltuin in het 'Zuiderpark', 'Marlot' en 'Meer en Bosch'. Gezien de voorgeschiedenis werd er hierbij als vanzelfsprekend vanuitgegaan, dat ook het natuurreservaat 'Wapendal' (tevens) als vogeltuin werd aangemerkt. Het is op zijn plaats hier in het kort iets te vermelden over het 'Wapendal'. Doordat de auteur gedurende de laatste oorlogsjaren geen bemoeienis meer kon hebben met de Vogeltuin Bosjes van Poot, besteedde hij te zamen met een drietal ondergedoken studenten alle aandacht aan het behoud van 'Wapendal'. Dit hield niet alleen bewaking in maar ook de aanleg van een zeer doeltreffende prikkeldraadversperring in de bosrand van het duindal. Dit prikkeldraad (vele kilometers) was afkomstig van de aangrenzende Bosjes van Pex, waar burgers in de winter 1944/1945 de door de bezetters aangelegde afrastering van houten palen en draad volledig sloopten om vervolgens ook in de mijnenvelden in deze bosjes hout te verzamelen. Toen daar vrijwel alle bomen waren geveld, richtte de begrijpelijke houtbehoefte zich op 'Wapendal'. Dank zij de bewaking, die zich helaas gesteld zag tegenover met bijlen zwaaierende burgers, is niet één boom in 'Wapendal' gesneuveld. Het aantal nesten vertoont vanaf 1947 een geleidelijke stijging.

Het jaarverslag van 1949 vermeldt dat de vogeltuin in 'Meer en Bosch' gereed is gekomen. In feite betekent dit niet meer dan dat de bestemming is vastgesteld, hetgeen ook blijkt uit het jaarverslag 1950: wanneer de begroeiing daar meer tot haar recht komt, kan ook dit terrein een vogeloord bij uitstek worden. Van 'Wapendal' wordt vermeld dat dit steeds teleurstellende resultaten oplevert, aangezien de bewaking niet afdoende kan zijn. In feite geldt deze klacht ook heden ten dage, jeugd en katten zijn een voortdurende plaag.

De vogeltuin Bosjes van Poot boekte in 1950 de topscore, te weten 104 nesten met 245 uitgevlogen jongen. Opmerkelijk is dat het jaar 1951 met 'slechts' 86 nesten 280 uitgevlogen jongen te zien gaf. Je vraagt je af, of vogeloverwegingen zóver gaan, dat ze dat territoriumgedruel niet een tweede jaar wilden meemaken. Wat de nogal aanmerkelijke verschillen in aantallen jongen betreft gelden over het algemeen de klimaatfactoren als verklaring.

Over het vogeleiland in 'Meer en Bosch' meldt het jaarverslag 1952 dat het meer en meer in trek komt; naast watervogels nu ook zangvogels als territoriumhouders.

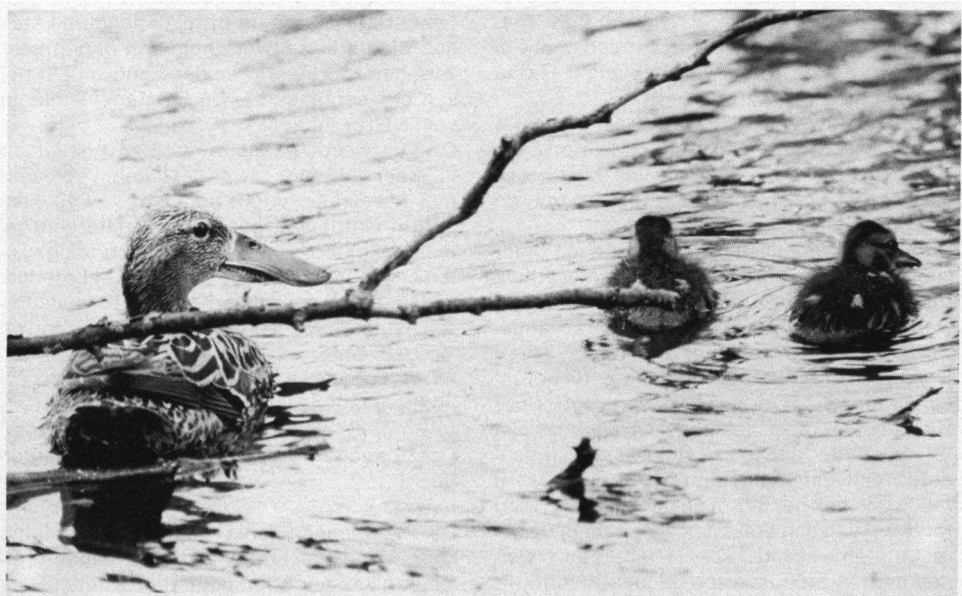
Wat 'Wapendal' en 'Meer en Bosch' betreft zijn in het jaarverslag over 1954 uitvoerige gegevens opgenomen. Beide rapporten zijn optimistisch van toon. Dit gunstige beeld wordt voor 'Meer en Bosch' ook in 1956 en volgende jaren aangegeven. In 1960 broedden op het eiland 15 soorten met 36 territoriumhouders.

Iets minder positief zijn de geluiden over de vogeltuin 'Bosjes van Poot': in 1959, 1960 en 1961 achteruitgang in de broedresultaten, voornamelijk toe te schrijven aan de Eksters en gaaien, die al jarenlang een probleem opleveren.

In het jaarverslag 1961 wordt voor het eerst melding gedaan van de vogeltuin 'Marlot'; om te beginnen is een hek geplaatst en voorts zijn er heesters geplant en houttassen aangelegd. Zes broedsoorten zijn waargenomen en in 1962 worden 8 soorten geboekt. Ondanks de wintervoeding in de strenge winter 1962/1963 sneuvelden veel vogels; de nasleep leidde tevens tot een lager broedresultaat van de tuin in de Bosjes van Poot.

Opvallend is, dat in 1963 een plan voor een vogeltuin in de Scheveningse Bosjes ter sprake komt. Het is echter duidelijk dat dit plan geen doorgang vond.

1965 is als een belangrijk jaar aan te merken: het vogelreservaat 'Ockenburgh' wordt aan de lijst toegevoegd. Dit grote reservaat (circa 3 ha) ligt uitermate gunstig: twee open zijden, waarvan één begrensd door een sloot en een derde zijde met een brede sloot als afscheiding van het park. De ingebruikstelling van dit reservaat vond op plechtige wijze plaats op 20 mei 1966 en wel door de burgemeester van Den Haag, Mr. H.A.M.T. Kolfschoten. Na een rondgang door dit gebied sloot de burgemeester het toegangshek af met een toevoeging die duidelijk maakte dat het reservaat voorgoed voor het publiek gesloten zou blijven. Hiermee werd een van andere gemeente-

Vijftien vogelsoorten broeden in het Moerasje 'Ockenburgh', waaronder de Slobbeend.

Foto: Fred Hess.

lijke zijde gestelde voorwaarde, publiekspaden door het terrein, terzijde geschoven. Er was inmiddels - helaas tijdens en niet voor het broedseizoen - een hoog afscheidingshek aangebracht, aanmerkelijk hoger dan oorspronkelijk was voorgeschreven. Er werden in dit beginjaar reeds 25 broedsoorten vastgesteld. Gezien de bijzondere betekenis van dit grote reservaat, is het op zijn plaats enige aandacht te besteden aan deze officiële gebeurtenis.

Een gezelschap genodigden, onder wie de wethouder van Openbare Werken, de directeur van de Plantsoenendienst en vertegenwoordigers van het ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en Staatsbosbeheer, had zich met het bestuur van Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken verenigd in de theeschenkerij Ockenburgh. Na een inleidend woord van de voorzitter, dr. Ir. J.E. Carrière, merkte de burgemeester, tevens in zijn kwaliteit van beschermheer van de vereniging, op, dat hij getroffen was door het ideaal van de vereniging. Hij roept op tot eerbied voor de natuur, met name in Den Haag. De medewerking van gemeentezijde wordt graag geboden, ook omdat de burgemeester zeer onder de indruk was van de offerbereidheid van de vereniging en haar leden. Hierop werd in het reservaat de ingebruikstelling bekrachtigd door het sluiten van het hek door de burgemeester.

Op het vogeleiland 'Meer en Bosch' vond in 1966 veel vernieling plaats, vooral van nestkasten en walkanten, waardoor veel broedsels werden verstoord. In 'Ockenburgh' werden in overleg met de Plantsoenendienst bomen geplant en voorts vond aanplant plaats van een groot aantal Meidoorns.

In het verslag over 1968 wordt voor het eerst gerept over de eendenkooi 'Zuiderpark' als vogelreservaat. De aanplant van Meidoorns is ook daar gericht op het verbreden van de vogelbevolking.

Door het uitdiepen van de omringende sloot voor het vogeleiland 'Meer en Bosch' werd de rust in hoge mate hersteld. In 'Ockenburgh' werden in juli 1969 Blauwe Reigers aange troffen, evenwel (nog) niet als broedvogel.

Het jaarverslag van 1971 meldt dat het aantal vogeltuinen met drie wordt vergroot! Deze zijn gesitueerd in het park 'Oosterbeek', in 'Steenvoorde' en in het Rijswijkse 'Vredenoord'. Om het reservaat 'Oosterbeek' werd reeds een hek geplaatst en de vogeltuin 'Marlot' werd van een beter hek voorzien. In de gerestaureerde eendenkooi 'Zuiderpark' werden dertien broedsoorten geconstateerd.

Aan het oudste reservaat, gelegen in de Bos-

jes van Poot, werd in 1977 de naam 'Dr. Abraham Schierbeektuin' gegeven, als erkenning van de grote verdiensten die deze heeft gehad voor het behoud van de natuur, in het bijzonder in en om Den Haag. Aan dr. Schierbeek, één der initiatiefnemers tot stichting van deze tuin, is van deze naamgeving mededeling gedaan in een korte plechtigheid te zijn huize ter gelegenheid van zijn 85ste verjaardag.

Het vogeleiland 'Meer en Bosch' werd door een prikkeldraadafzetting beter beveiligd; in 'Ockenburgh' broedde voor het eerst na de inrichting weer een paar Blauwe Reigers, het begin van wat later een kolonie zou worden. In de eendenkooi 'Zuiderpark' zijn 47 soorten waargenomen, waarvan 20 als broedvogel. In het vogelreservaat 'Oosterbeek' worden de eerste werkzaamheden, zoals kappen, snoeien en aanplant, verricht.

In 1972 wordt opnieuw een stijging van het aantal vogelreservaten genoemd en wel met twee, te weten de buitenplaats 'Zeerust', gelegen op de grens van Leidschendam en Rijswijk, en een groot deel van het 'Fazantenbos' in het park 'Clingendael', gelegen juist over de grens met Wassenaar, maar eigendom van de gemeente 's-Gravenhage. Voor dit laatste terrein is een bedrag van f 14.000,- voor de afrastering ter beschikking gesteld door de 'M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting'. In beide reservaten zal erg veel moeten worden gedaan, vooral door het aanbrengen van geschikte beplanting.

De afrastering van het reservaat in 'Clingendael' wordt in 1973 aangebracht en op 24 september 1973 vond de officiële ingebruikstelling plaats in aanwezigheid van onder meer vertegenwoordigers van genoemde stichting, van gemeentebestuur en Plantsoenendienst van 's-Gravenhage.

Op het tweede eiland, naast het vogeleiland in 'Meer en Bosch', wordt een begin gemaakt met het beplanten en snoeien. Van 'Ockenburgh' wordt een gunstig broedseizoen gemeld. 'Oosterbeek' boekt dertig broedgevallen en het 'Van Bylandtreservaat' 24 broedgevallen. 'Vredenoord' herbergde 22 broedsoorten, waaronder Torenvalk, Bosuil, Grauwe Vliegenvanger en Boomkruiper, en 'Zeerust' 28 broedsoorten, waaronder - naast de zojuist genoemde vier soorten - Holenduif, Grote Bonte Specht en Spotvogel.

Op 30 augustus 1974 overleed dr. A. Schierbeek.

De Plantsoenendienst geeft de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken een puinduin (later geheten Rijnwegheuvel) bij 'Ockenburgh' in beheer als

toekomstig vogelreservaat en brengt een eerste beplanting aan.

De gemeente Wateringen stelt aan de Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken een weiland met enig water ter beschikking voor het inrichten van een vogeltuin. Na het onzerzijds indienen van een plan voor aanleg blijkt helaas al spoedig dat de gemeente de voorkeur geeft aan een andere bestemming voor dit gebied.

De beveiliging van de dr. A. Schierbeektuin werd zeer aanmerkelijk verbeterd, dank zij de genereuze geste van de Plantsoenendienst door een nieuw buitenhek aan te brengen rondom de gehele tuin!

In de reservaten 'Ockenburgh' en 'Van Bylandt' wordt ten behoeve van nieuwe aanplant in overleg met de Plantsoenendienst door kappen van Esdoorns en Essen meer licht gebracht. In 'Vredenoord' ondervinden de zangvogels veel last van Kauwen, Zwarte Kraaien en Blauwe Reigers.

In dit verslag over 1974 wordt voor het eerst het 'Wapendal' gerangschikt onder het hoofdstuk Vogelreservaten, nadat hierover jarenlang gerapporteerd werd onder 'Vogelwacht'. Dat wij in deze beknopte chronologie slechts een enkele keer melding hebben gemaakt van het 'Wapendal' betekent niet dat de waarde wordt onderschat. Men dient zich echter wel te realiseren, dat 'Wapendal' in de eerste plaats een natuurreservaat is, gekenmerkt door zijn zeer oude en zeer diepe duin-

dal en de omringende vlakte met Hel, Brem en Gaspeldoorn. Daarnaast ontkomt men niet aan de constatering dat dit gebied vooral wat vogels betreft zeer kwetsbaar is doordat de jeugd heel gemakkelijk kan binnendringen en door de kattenplaag. Desondanks wordt door het treffen van enige maatregelen zoals nestkasten en drinkbakken, de vogelstand toch bevorderd. Minstens een dozijn broedsoorten wordt waargenomen, waaronder Groene Specht, Grote Bonte Specht en Bosuil.

Het vogelreservaat 'Overvoorde' is in ontwikkeling, hetgeen inhoudt dat ook hier veel aandacht zal moeten worden besteed aan verbetering van de beplanting. In de behoefte aan nestkasten is voldaan. Uit de ontvangen gelden ten gevolge van de jubileumactie (vijftigjarig bestaan van Vogelbescherming) zal het hekwerk voor 'Overvoorde' worden gefinancierd.

Aan de status van vogelreservaat van 'Zeerust', toegekend in 1972, komt in 1975 een einde als gevolg van gerezen problemen tussen de eigenaar van de buitenplaats en de beheerder van het reservaat, gekoppeld aan het vogelasiel.

De kleinere tuin in 'Steenvoorde' blijkt al spoedig na de ingebruikneming door zijn kwetsbare ligging en te kleine omvang niet van voldoende betekenis om hierover een afzonderlijk beheer te voeren.

'Ockenburgh' boekt in 1976 vijf broedgeval-

In 1932 werd in de eerste Haagse vogeltuin de Boerenzwaluw broedend vastgesteld.

Foto: Martijn de Jonge.

len van de Blauwe Reiger. 'Vredenoord' zou meer mogelijkheden bieden wanneer de onderbegroeiing verrijkt kan worden na het kapen van Esdoorns. Verder wordt veel last ondervonden van binnendringende jeugd. Desondanks worden voor het gehele gebied (inclusief dat achter de tennisbaan) 28 broedsoorten gemeld.

'Overvoorde' neemt verdere maatregelen tegen indringing en begint met de aanplant van Meidoorns en het aanleggen van takkenstapels. 'Steenvoorde' biedt door de vele vernielingen een somber beeld.

Terecht meldt het verslag 1977 over het Van Bylandtreservaat dat men ten aanzien van de resultaten van het vele werk geduld moet hebben: het zal wel zo'n tien jaar duren voordat er voldoende beschutting en nestgelegenheid zijn.

De toekomst van 'Vredenoord' is niet duidelijk. Op basis van een (nieuw) beheersplan zijn door de Plantsoenendienst van Rijswijk werkzaamheden ter verbetering van het bos uitgevoerd, die niet alle bijdragen tot verbetering van de vogelstand. Verder vinden er steeds verstoringen plaats in dit gebied.

Twee nieuwe tuinen worden in 1977 gemeld: Puinduin 'Ockenburgh' en Moerasje 'Ockenburgh'. Op het Puinduin vinden de eerste werkzaamheden plaats door het aanbrengen van beplanting; ten aanzien van het Moerasje zal eerst worden besloten tot het geven van de status van vogeltuin nadat de door Plantsoenendienst toegezegde draadafzetting is geplaatst.

De verenigingen stellen er prijs op om in een kadertje op te nemen een opmerking van algemene aard, die in het verslag over 1978 aan de rapportage van de afzonderlijke reservaten voorafgaat:

Alvorens tot verslaglegging van de afzonderlijke vogeltuinen en -reservaten over te gaan, is het op zijn plaats om in algemene zin onze bijzondere waardering uit te spreken voor de grote steun die wij bij de aanleg en het onderhoud van de gebieden ondervinden van de directie en de plaatselijke medewerkers van de Dienst der Gemeenteplantsoenen.

Hieraan zijn twee opmerkingen toe te voegen:

— In feite zou deze constatering in elk jaarverslag passen. De medewerking van genoemde dienst (thans Dienst Groenvoorzieningen en Milieu-educatie), voortvloeiend uit het besef dat bij de beleving van natuur en groen het vogelleven onmisbaar is, leidt tot de constatering dat zonder deze grote steun

de reservaten niet tot stand waren gekomen en ook niet in stand gehouden zouden kunnen worden.

— Teneinde spraakverwarring te voorkomen, wordt het onderscheid tussen vogeltuin en vogelreservaat als volgt bepaald. Vogeltuinen dragen vanuit hun aanleg een kunstmatig karakter in zoverre dat ze eigenlijk vanuit het niets, geheel zijn aangelegd ten behoeve van een optimale broeddichtheid. Vogelreservaten zijn die gebieden, waar binnen een bestaande en te handhaven begroeiing, bijzondere voorzieningen ten behoeve van de vogels worden getroffen, zonder het besloten karakter van het gebied aan te tasten. Hieruit volgt dat de dr. A. Schierbeektuin en het 'Puinduin' (later genaamd Rijnwegheuvel) als vogeltuinen worden aangemerkt en de andere gebieden als vogelreservaten.

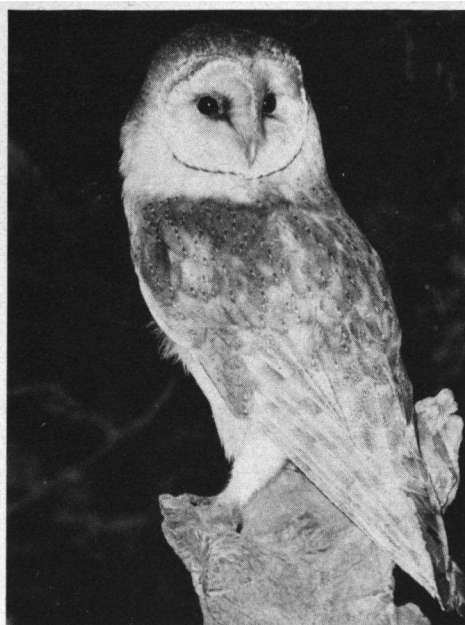
'Ockenburgh' doet in 1978 melding van een spectaculaire uitbreiding van het aantal broedparen van de Blauwe Reiger: van 8 naar 24 paren. Doordat 'Oosterbeek' totaal dichtgegroeid was, moest een zeer ingrijpende uitdunning plaatsvinden. In 'Vredenoord' is het esdoornbestand gedund. In 'Wapendal' vormen 19 vogelsoorten de vaste kern. Over 'Puinduin Ockenburgh' lezen wij: Dit gebied belooft zeer veel goeds voor de toekomst. Ongeveer 25% van het hoge hout (vroeger aangebracht als windscherm) is gekapt om ruimte te maken voor de heesters. De Plantsoenendienst heeft een vierdraads prikkeldraadhek geplaatst aan de voorkant; de andere drie kanten worden beschermd door slooten. Er zijn reeds 38 broedgevallen van 18 soorten waargenomen.

Het Moerasje 'Ockenburgh' wordt van een beperkte afzetting voorzien. Hier worden 20 broedgevallen waargenomen van 15 soorten, waaronder Grote Karekiet en Slobeend.

In 'Meer en Bosch' vond in 1980 een fikse aanplant plaats. Het hekwerk van het Van Bylandt-reservaat is een tiental keren opengeknipt door vandalen. In 'Oosterbeek' is door rooien meer licht voor de onderbeplanting gebracht.

De 'Rijnwegheuvel' ontwikkelt zich goed, mede doordat in de twee voorafgaande jaren ongeveer driekwart van de zachthoutbomen is gerooid. Het in 1979 gegraven vennetje is nu ook voorzien van een zandstrandje en aan de voorzijde van de tuin is een hoog hekwerk van harmonicagaas geplaatst.

In 1981 werd aan het reservaat 'Oosterbeek' officieel de naam Henk van Dongen Vogelreservaat toegekend door plaatsing van het naambord. Hiermee werd in een kleine plechtigheid onze overleden vriend Henk geëerd; als bestuurslid en als hoofd van de Vogel-

In 1932 vestigde zich als broedvogel de Kerkuil in de Ruïne.
Foto: Arnold B. van den Berg.

wacht heeft hij gedurende een lange reeks van jaren een dusdanige inzet geleverd, dat hij met recht de spil van de vereniging mag worden genoemd.

Het vogelreservaat 'Ockenburgh' wordt door de Plantsoenendienst voorzien van een hechte afrastering. Om te komen tot een betere beveiliging wordt een deel van het hekwerk van het Van Bylandt-reservaat door vrijwilligers verplaatst. Over 'Vredenoord' is al een drietal jaren geen verslag ontvangen. Op de 'Rijnwegheuvel' is het aantal broedsoorten gestegen tot 64 en het aantal nesten tot 29. Het Moerasje behoeft door zijn karakter weinig onderhoud. Door de dichte begroeiing is binnendringen door ongewenste personen vrijwel onmogelijk. Er waren 21 broedsoorten met 49 nesten.

Het jaarverslag 1982 doet met trots gewag van het feit dat wij de beschikking hebben over 12 vogeltuinen in Den Haag; andere grote steden in Nederland hebben er geen of slechts één.

Onder nieuw beheer zijn de in 1982 begonnen werkzaamheden in het Vogelreservaat Ockenburgh in 1983 op grote schaal voortgezet. Nieuwe houtstapels en ruiters werden opgezet en er werden 600 heesters geplant. 'Ockenburgh' gaat hierdoor een nieuwe toekomst tegemoet.

De 'Rijnwegheuvel' meldt 71 broedsels. Over 'Vredenoord' is na enige jaren onderbreking weer een verslag ontvangen.

Over de Eendenkooi 'Zuiderpark' wordt al vele jaren summier gerapporteerd in het hoofdstuk 'Andere vogelwachtterreinen' en wel in het kader van de inventarisatie van het gehele Zuiderpark. De indruk bestaat overigens dat de resultaten van de Eendenkooi een stabiel karakter vertonen.

Wat 'De Uithof' betreft meldt het verslag over 1983 dat er in overleg met de Plantsoenendienst drie stukken natuur zijn uitgekozen om daar een soort vogelreservaat te doen ontstaan. Eén stuk, aan de Wennetjessloot, lijkt door de aard, ligging en beveiliging daar zeker voor in aanmerking te komen en dit wordt daardoor waarschijnlijk nummer 13 op de lijst.

In het Vogelreservaat 'Ockenburgh' wordt in 1984 met grote inzet de achterstand van de vroegere jaren weer voor een deel ingelopen. Er staan nu 56 takkenbouwsels en er werden 1200 heester bijgeplant. De afrastering werd door de Plantsoenendienst vernieuwd; op het hoge gedeelte werd een drinkbak aangelegd. De broedvogelbevolking van 'Wapendal' vertoont een constant beeld. Het moerasreservaatje in 'De Uithof' is van de drie geselecteerde gebieden het meest in trek.

Wat de Schierbeektuin betreft stond het jaar 1985 in het teken van een onzalig plan van een projectontwikkelaar om pal naast de tuin een complex woningen te bouwen. Dit plan, dat helaas steun ondervond van enige gemeentebestuurders, leidde tot scherpe protesten bij de Gemeenteraad van de zijde van Vereniging voor Vogelbescherming 's-Gravenhage en Omstreken (VB), Algemene Vereniging voor Natuurbescherming voor 's-Gravenhage (AVN) en buurtbewoners. De zaak wordt slepende gehouden en ook in 1986 is nog geen besluit genomen.

Het vogeleiland 'Meer en Bosch' vroeg door verwaarlozing extra aanpak die voor de helft is gerealiseerd. In het vogelreservaat 'Ockenburgh' werd door de Dienst Groenvoorzieningen en Milieu-educatie (DGM) een flink aantal Esdoorns omgezaagd; een groot deel van de prikkeldraadafrastering langs de sloot kwam gereed.

De esdoornplaag in het Van Bylandt-reservaat vereist een forse aanpak. De onderbegroeiing in 'Vredenoord' slaat goed aan. Doordat het park 'Overoorde' moest worden opgeknapt, werd in het reservaat schade aangebracht aan beplanting en houtstapels. Evenals in een aantal andere reservaten, moest op de 'Rijnwegheuvel' en in het Moerasje 'Ockenburgh' intensief worden gezaaid tijdens de vorstperiodes.